

Категорія справи № 910/7586/19: **Господарські справи (до 01.01.2019); Інші спори.**

Надіслано судом: **27.05.2021**. Зареєстровано: **28.05.2021**. Оприлюднено: **28.05.2021**.

Дата набрання законної сили: **25.05.2021**

Номер судового провадження: **не визначено**

Верховний
Суд

ПОСТАНОВА

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

25 травня 2021 року

м. Київ

Справа №910/7586/19

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду:

Бакуліна С.В. - головуючий, Булгакова І.В., Мамалуй О.О.,

за участю секретаря судового засідання - Федорченка В.М.,

представників учасників справи:

позивача - не з'явились,

відповідача-1 - Хіміча В.О.,

відповідача-2 - не з'явились,

третя особа на стороні позивача - ОСОБА_1 ,

третя особа на стороні відповідача - не з'явились,

розглянувши у відкритому судовому засіданні касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю "Фінансова компанія "Арбо Фінанс"

на постанову Північного апеляційного господарського суду від 28.01.2021 (головуючий - Поляк О.І. судді: Пономаренко Є.Ю., Кропивна Л.В.) та додаткове рішення Господарського суду міста Києва від 28.10.2020 (суддя Князьков В.В.)

у справі №910/7586/19

за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю "Фінансова компанія "Арбо Фінанс"

до 1. Приватного акціонерного товариства "Оболонь",

2. Товариства з обмеженою відповідальністю "Бюро Ейнштейн",

за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача - Публічного акціонерного товариства "Українська інноваційна компанія",

та за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача - Фонду гарантування вкладів фізичних осіб,

про солідарне стягнення 111465096,13 грн,

ВСТАНОВИВ:

Згідно з розпорядженням заступника керівника апарату - керівника секретаріату Касаційного господарського суду від 19.05.2021 №29.3-02/1277 "Щодо призначення повторного автоматизованого розподілу судової справи", у зв'язку з відпусткою суддів Кролевесь О.А., Губенко Н.М., проведено повторний автоматизований розподіл судової справи №910/7586/19, за результатами якого визначено наступний склад колегії суддів: Бакуліна С.В. - головуючий, Булгакова І.В., Мамалуй О.О.

1.Короткий зміст обставин справи

1.1 Товариство з обмеженою відповідальністю "Фінансова компанія "Арбо Фінанс" (далі - ТОВ "ФК "Арбо Фінанс") звернулось до Господарського суду міста Києва з позовом до Приватного акціонерного товариства "Оболонь" (далі - ПрАТ "Оболонь") та Товариства з обмеженою відповідальністю "Бюро Ейнштейн" (далі - ТОВ "Бюро Ейнштейн"), треті особи: Публічне акціонерне товариство "Українська інноваційна компанія" (далі - ПАТ "Українська інноваційна компанія") та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (далі - ФГВФО) про солідарне стягнення 111465096,13 грн.

1.2. Господарський суд міста Києва ухвалою від 23.10.2019 прийняв до розгляду з первісним позовом у справі №910/7586/19 зустрічну позовну заяву ПрАТ "Оболонь" до ПАТ "Українська інноваційна компанія" та ТОВ "ФК "Арбо Фінанс" про визнання недійсним договору про відступлення права вимоги №05/06/19-1 від 05.06.2019, укладеного між ПАТ "Українська інноваційна компанія" та ТОВ "ФК "Арбо Фінанс".

1.3. Господарський суд міста Києва ухвалою від 24.06.2020 прийняв відмову ПрАТ "Оболонь" від зустрічних позовних вимог та закрив провадження у справі №910/7586/19 за зустрічним позовом.

1.4. В подальшому, Господарський суд міста Києва ухвалою від 07.10.2020 прийняв відмову ТОВ "ФК "Арбо Фінанс" від позову до ПрАТ "Оболонь" та ТОВ "Бюро Ейнштейн" про солідарне стягнення 111465096,13 грн; закрив провадження у справі №910/7586/19.

1.5. Додатковим рішенням Господарського суду міста Києва від 28.10.2020 у справі № 910/7586/19, залишеним без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 28.01.2021, заяву ПАТ "Оболонь" про стягнення витрат на професійну правничу допомогу задоволено; стягнуто з ТОВ "ФК "Арбо Фінанс" на користь ПрАТ "Оболонь" витрати на професійну правничу допомогу в сумі 103620,46 грн.

2. Короткий зміст вимог касаційної скарги. Узагальнені доводи особи, яка подала касаційну скаргу та виклад позиції інших учасників справи

2.1. Не погоджуючись з постановою Північного апеляційного господарського суду від 28.01.2021 та додатковим рішенням Господарського суду міста Києва від 28.10.2020 у справі №910/7586/19, ТОВ "ФК "Арбо Фінанс" звернулось до Верховного Суду з касаційною скаргою, в якій просить частково скасувати зазначені судові рішення та ухвалити нове рішення, яким частково задовольнити заву ПрАТ "Оболонь" про стягнення витрат на професійну правничу допомогу, та стягнути з ТОВ "ФК "Арбо Фінанс" на користь ПрАТ "Оболонь" 75919,04 грн витрат на правову допомогу; вирішити питання про поворот виконання додаткового рішення Господарського суду міста Києва від 28.10.2020.

2.2. У якості підстави касаційного оскарження ТОВ "ФК "Арбо Фінанс" зазначило пункт 1 частини другої статті 287 ГПК України, пославшись на те, що суди попередніх інстанцій не врахували висновків Верховного Суду, викладених у постановках від 03.10.2019 у справі №922/445/19, від 01.08.2019 у справі №915/237/18, від 24.10.2019 у справі №905/1795/18, від 17.09.2020 у справі №904/3583/19, від 07.11.2019 у справі №905/1795/18, від 08.04.2020 у справі 922/2685/19, від 11.02.2021 у справі №920/39/20 щодо застосування статей 126, 129 Господарського процесуального кодексу України (далі - ГПК України).

2.3. На переконання скаржника, направлення відзиву або пояснень засобами поштового зв'язку, з урахуванням часу, витраченого на дорогу, приїзд адвоката до суду та очікування для участі у судовому засіданні не можуть бути віднесені до жодного з видів правничої допомоги, які передбачені статтями 1, 19 Закону України від 05.07.2012 №5076-VI "Про адвокатуру та адвокатську діяльність".

2.4. З огляду на зазначене скаржник вважає, що суд самостійно, без отримання клопотання позивача щодо зменшення витрат на правову допомогу, мав зменшити витрати на правову допомогу, пов'язані з представництвом відповідача-1 у Господарському суді міста Києва, так як частина таких витрат не є витратами, пов'язаними з наданням правової допомоги, через те, що послуги, які надавалися не є юридичними послугами, не потребують спеціальних професійних навичок, а відповідно не підлягають відшкодуванню.

2.5. ПрАТ "Оболонь" подало відзив на касаційну скаргу, в якому просить залишити її без задоволення, а оскаржувані судові рішення залишити без змін, як такі, що прийняті з дотриманням норм матеріального і процесуального права.

2.6. ПраП "Оболонь" вказує, зокрема, на помилковість доводів скаржника про те, що суд мав право самостійно з власної ініціативи зменшити розмір витрат на професійну правничу допомогу, оскільки таке зменшення суперечить ГПК України та висновкам Верховного Суду з розгляду відповідного питання.

3. Позиція Верховного Суду

3.1. Переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, суд касаційної інстанції в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, та на підставі встановлених фактичних обставин справи перевіряє правильність застосування судом першої чи апеляційної інстанції норм матеріального і процесуального права.

3.2. Імперативними приписами частини другої статті 300 ГПК України чітко встановлено межі перегляду справи судом касаційної інстанції, а саме: суд касаційної інстанції не має права встановлювати або вважати доведеними обставини, що не були встановлені у рішенні або постанові суду чи відхилені ним, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими, збирати чи приймати до розгляду нові докази або додатково перевіряти докази.

3.3. Положеннями статті 59 Конституції України встановлено, що кожен має право на професійну правничу допомогу. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.

3.4. Відповідно до пункту 12 частини третьої статті 2 ГПК України основними засадами (принципами) господарського судочинства, зокрема є: відшкодування судових витрат сторони, на користь якої ухвалене судове рішення.

3.5. Метою запровадження цього принципу є забезпечення особі можливості ефективного захисту своїх прав в суді, ефективно захиститись у разі подання до неї необґрунтованого позову, а також стимулювання сторін до досудового вирішення спору.

3.6. Відповідно до статті 131 Конституції України для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура.

3.7. За змістом статті 1 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" договір про надання правової допомоги - це домовленість, за якою одна сторона (адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язується здійснити захист, представництво або надати інші види правової допомоги другій стороні (клієнту) на умовах і в порядку, що визначені договором, а клієнт зобов'язується оплатити надання правової допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання договору.

3.8. Гонорар є формою винагороди адвоката за здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту. Порядок обчислення гонорару (фіксований розмір, погодинна оплата), підстави для зміни розміру гонорару, порядок його сплати, умови повернення тощо визначаються в договорі про надання правової допомоги. При встановленні розміру гонорару враховуються складність справи, кваліфікація і досвід адвоката, фінансовий стан клієнта та інші істотні обставини. Гонорар має бути розумним та враховувати витрачений адвокатом час (стаття 30 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність").

3.9. Разом із тим, згідно зі статтею 15 ГПК України суд визначає в межах, встановлених цим Кодексом, порядок здійснення провадження у справі відповідно до принципу пропорційності, враховуючи: завдання господарського судочинства; забезпечення розумного балансу між приватними й публічними інтересами; особливості предмета спору; ціну позову; складність справи; значення розгляду справи для сторін, час, необхідний для вчинення тих чи інших дій, розмір судових витрат, пов'язаних із відповідними процесуальними діями, тощо.

3.10. Учасники справи мають право користуватися правничою допомогою. Представництво у суді, як вид правничої допомоги, здійснюється виключно адвокатом (професійна правнича допомога), крім випадків, встановлених законом (стаття 16 ГПК України).

3.11. Однією з основних засад (принципів) господарського судочинства є відшкодування судових витрат сторони, на користь якої ухвалене судове рішення (пункт 12 частини третьої статті 2 зазначеного Кодексу).

3.12. Метою впровадження цього принципу є забезпечення особі можливості ефективно захистити свої права в суді, ефективно захиститись у разі подання до неї необґрунтованого позову, а також стимулювання сторін до досудового вирішення спору.

3.13. Практична реалізація згаданого принципу в частині відшкодування витрат на професійну правничу допомогу відбувається в такі етапи:

1) попереднє визначення суми судових витрат на професійну правничу допомогу (стаття 124 ГПК України);

2) визначення розміру судових витрат на професійну правничу допомогу, що підлягають розподілу між сторонами (стаття 126 ГПК України): - подання (1) заяви (клопотання) про відшкодування судових витрат на професійну правничу допомогу разом з (2) детальним описом робіт (наданих послуг), виконаних адвокатом, і здійснених ним витрат, необхідних для надання правничої допомоги, та (3) доказами, що підтверджують здійснення робіт (надання послуг) і розмір судових витрат, які сторона сплатила або має сплатити у зв'язку з розглядом справи; - зменшення суми судових витрат на професійну правничу допомогу, що підлягають розподілу;

3) розподіл судових витрат (стаття 129 ГПК України).

3.14. Згідно із статтею 123 зазначеного Кодексу судові витрати складаються з судового збору та витрат, пов'язаних з розглядом справи. Розмір судового збору, порядок його сплати, повернення і звільнення від сплати встановлюються законом. До витрат, пов'язаних з розглядом справи, належать витрати: на професійну правничу допомогу; пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів, експертів та проведенням експертизи; пов'язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів; пов'язані з вчиненням інших процесуальних дій, необхідних для розгляду справи або підготовки до її розгляду.

3.15. Відповідно до частин першої, другої статті 126 ГПК України витрати, пов'язані з правничою допомогою адвоката, несуть сторони, крім випадків надання правничої допомоги за рахунок держави. За результатами розгляду справи витрати на професійну правничу допомогу адвоката підлягають розподілу між сторонами разом із іншими судовими витратами. Для цілей розподілу судових витрат: 1) розмір витрат на професійну правничу допомогу адвоката, в тому числі гонорару адвоката за представництво в суді та іншу професійну правничу допомогу, пов'язану зі справою, включаючи підготовку до її розгляду, збір доказів тощо, а також вартість послуг помічника адвоката, визначається згідно з умовами договору про надання правничої допомоги та на підставі відповідних доказів щодо обсягу наданих послуг і виконаних робіт та їх вартості, що сплачена або підлягає сплаті відповідною стороною або третьою особою; 2) розмір суми, що підлягає сплаті в порядку компенсації витрат адвоката, необхідних для надання правничої допомоги, встановлюється згідно з умовами договору про надання правничої допомоги на підставі відповідних доказів, які підтверджують здійснення відповідних витрат.

3.16. Розмір судових витрат, які сторона сплатила або має сплатити у зв'язку з розглядом справи, встановлюється судом на підставі поданих сторонами доказів (договорів, рахунків тощо). Такі докази подаються до закінчення судових дебатів у справі або протягом п'яти днів після ухвалення рішення суду, за умови, що до закінчення судових дебатів у справі сторона зробила про це відповідну заяву. У разі неподання відповідних доказів протягом встановленого строку така заява залишається без розгляду (частина восьма статті 129 ГПК України).

3.17. Для визначення розміру витрат на професійну правничу допомогу з метою розподілу судових витрат учасник справи подає детальний опис робіт (наданих послуг), виконаних адвокатом, та здійснених ним витрат, необхідних для надання правничої допомоги (частина третя статті 126 цього Кодексу).

3.18. За змістом частини четвертої статті 126 ГПК України розмір витрат на оплату послуг адвоката має бути співмірним із: 1) складністю справи та виконаних адвокатом робіт (наданих послуг); 2) часом, витраченим адвокатом на виконання відповідних робіт (надання послуг); 3) обсягом наданих адвокатом послуг та виконаних робіт; 4) ціною позову та (або) значенням справи для сторони, в тому числі впливом вирішення справи на репутацію сторони або публічним інтересом до справи.

3.19. У разі недотримання вимог частини четвертої цієї статті суд може, за клопотанням іншої сторони, зменшити розмір витрат на професійну правничу допомогу адвоката, які підлягають розподілу між сторонами. Обов'язок доведення неспівмірності витрат покладається на сторону, яка заявляє клопотання про зменшення витрат на оплату правничої допомоги адвоката, які підлягають розподілу між сторонами (частина п'ята статті 126 ГПК України).

3.20. Водночас, за приписами частини шостої статті 126 ГПК України обов'язок доведення неспівмірності витрат покладається на сторону, яка заявляє клопотання про зменшення витрат на оплату правничої допомоги адвоката, які підлягають розподілу між сторонами.

3.21. Верховний Суд звертає увагу, що загальне правило розподілу судових витрат визначене в частині четвертій статті 129 ГПК України: 1) у разі задоволення позову - на відповідача; 2) у разі відмови в позові - на позивача; 3) у разі часткового задоволення позову - на обидві сторони пропорційно розміру задоволених позовних вимог).

3.22. Разом з тим, у частині п'ятій наведеної норми цього Кодексу визначено критерії, керуючись якими суд (за клопотанням сторони або з власної ініціативи) може відступити від вказаного загального правила при вирішенні питання про розподіл витрат на правову допомогу та не розподіляти такі витрати повністю або частково на сторону, не на користь якої ухвалено рішення, а натомість покласти їх на сторону, на користь якої ухвалено рішення.

3.23. Зокрема, відповідно до частини п'ятої статті 129 ГПК України під час вирішення питання про розподіл судових витрат суд враховує: чи пов'язані ці витрати з розглядом справи; чи є розмір таких витрат обґрунтованим та пропорційним до предмета спору, з урахуванням ціни позову, значення справи для сторін, у тому числі чи міг результат її вирішення вплинути на репутацію сторони або чи викликала справа публічний інтерес; поведінку сторони під час розгляду справи, що призвела до затягування розгляду справи, зокрема, подання стороною явно необґрунтованих заяв і клопотань, безпідставне твердження або заперечення стороною певних обставин, які мають значення для справи, безпідставне завищення позивачем позовних вимог тощо; дії сторони щодо досудового вирішення спору та щодо врегулювання спору мирним шляхом під час розгляду справи, стадію розгляду справи, на якій такі дії вчинялись.

3.24. Випадки, за яких суд може відступити від загального правила розподілу судових витрат, також унормовано положеннями частин шостої, сьомої, дев'ятої статті 129 ГПК України.

3.25. При цьому, на предмет відповідності зазначеним критеріям суд має оцінювати поведінку/дії/бездіяльність обох сторін при вирішенні питання про розподіл судових витрат.

3.26. Відтак, зважаючи на наведені положення законодавства, у разі недотримання вимог частини четвертої статті 126 ГПК України суду надано право зменшити розмір витрат на професійну правничу допомогу адвоката, які підлягають розподілу між сторонами, лише за клопотанням іншої сторони.

3.27. При цьому обов'язок доведення неспівмірності витрат покладається на сторону, яка заявляє клопотання про зменшення витрат на оплату правничої допомоги адвоката, що підлягають розподілу між сторонами (частини п'ятою, шостою статті 126 ГПК України).

3.28. Водночас, під час вирішення питання про розподіл судових витрат господарський суд за наявності заперечення сторони проти розподілу витрат на адвоката або з власної ініціативи, керуючись критеріями, що визначені частинами п'ятою-сьомою, дев'ятою статті 129 ГПК України, може не присуджувати стороні, на користь якої ухвалено судові рішення, всі її витрати на професійну правову допомогу.

3.29. У такому випадку суд, керуючись частинами п'ятою - сьомою, дев'ятою статті 129 ГПК України, відмовляє стороні, на користь якої ухвалено рішення, у відшкодуванні понесених нею витрат на правову допомогу повністю або частково, та відповідно не покладає такі витрати повністю або частково на сторону, не на користь якої ухвалено рішення. При цьому, в судовому рішенні суд повинен конкретно вказати, які саме витрати на правову допомогу не підлягають відшкодуванню повністю або частково, навести мотивацію такого рішення та правові підстави для його ухвалення. Зокрема, вирішуючи питання розподілу судових витрат, господарський суд має враховувати, що розмір відшкодування судових витрат, не пов'язаних зі сплатою судового збору, не повинен бути непропорційним до предмета спору. У зв'язку з наведеним суд з урахуванням конкретних обставин, зокрема ціни позову, може обмежити такий розмір з огляду на розумну необхідність судових витрат для конкретної справи (аналогічна висновок викладений у постанові об'єднаної палати Верховного Суду у складі суддів Касаційного господарського суду від 03.10.2019 у справі №922/445/19, у постанові Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 01.08.2019 у справі №915/237/18, від 24.10.2019 у справі №905/1795/18, від 17.09.2020 у справі №904/3583/19).

3.30. До того ж у постанові Верховного Суду від 07.11.2019 у справі №905/1795/18 та від 08.04.2020 у справі №922/2685/19 висловлено правову позицію, за якою суд не зобов'язаний присуджувати стороні, на користь якої відбулося рішення, всі його витрати на адвоката, якщо, керуючись принципами справедливості, пропорційності та верховенством права, встановить, що розмір гонорару, визначений стороною та його адвокатом, є завищеним щодо іншої сторони спору, зважаючи на складність справи, витрачений адвокатом час, та неспіврозмірним у порівнянні з ринковими цінами адвокатських послуг.

3.31. Отже, під час вирішення питання про розподіл витрати на професійну правничу допомогу суд:

1) має право зменшити розмір витрат на професійну правничу допомогу адвоката, які підлягають розподілу між сторонами, керуючись критеріями, які визначені у частині четвертої статті 126 ГПК України (а саме: співмірність розміру витрат на оплату послуг адвоката зі складністю справи, часом, обсягом наданих адвокатом послуг, ціною позову та (або) значенням справи для сторони), **але лише за клопотанням іншої сторони;**

2) з власної ініціативи або за наявності заперечення сторони може відмовити стороні, на користь якої ухвалено рішення, у відшкодуванні понесених нею на правову допомогу повністю або частково, керуючись критеріями, що визначені частинами п'ятою - сьомою, дев'ятою статті 129 ГПК України (а саме: пов'язаність витрат з розглядом справи; обґрунтованість та пропорційність розміру витрат до предмета спору, з урахуванням ціни позову, значення справи для сторін, у тому числі чи міг результат її вирішення вплинути на репутацію сторони або чи викликала справа публічний інтерес; поведінка сторони під час розгляду справи щодо затягування розгляду справ; дії сторін щодо досудового вирішення спору та щодо врегулювання спору мирним шляхом; істотне перевищення чи заявлення неспівмірно нижчої суми судових витрат, порівняно з попереднім (орієнтовним) розрахунком; зловживання процесуальними правами).

3.32. При цьому такий критерій, як обґрунтованість та пропорційність (співмірність) розміру витрат на оплату послуг адвоката до предмета спору, з урахуванням ціни позову, значення справи для сторін, у тому числі чи міг результат її вирішення вплинути на репутацію сторони або чи викликала справа публічний інтерес, суд має враховувати як відповідно до пункту 4 частини четвертої статті 126 ГПК України (у разі недотримання - суд за клопотанням іншої сторони зменшує розмір витрат на професійну правничу допомогу адвоката, які підлягають розподілу), так і відповідно до пункту 2 частини п'ятої статті 129 цього Кодексу (у разі недотримання - суд за клопотанням сторони або з власної ініціативи відмовляє у відшкодуванні витрат повністю або частково при здійсненні розподілу).

3.33. Тобто критерії, визначені частиною четвертою статті 126 ГПК України, враховуються за клопотанням заінтересованої сторони для визначення розміру витрат на професійну правничу допомогу з метою наступного розподілу між сторонами за правилами частини четвертої статті 129 цього Кодексу. Водночас критерії, визначені частиною п'ятою статті 129 ГПК України, враховуються для здійснення безпосередньо розподілу всіх судових витрат, пов'язаних з розглядом справи.

3.34. Оскільки зменшення суми судових витрат на професійну правничу допомогу, що підлягають розподілу, у відповідності до частин п'ятої, шостої статті 126 ГПК України можливе виключно на підставі клопотання іншої сторони з підстав недотримання вимог стосовно співмірності витрат із складністю відповідної роботи, її обсягом та часом, витраченим ним на виконання робіт, суд, ураховуючи принципи диспозитивності та змагальності, не має права вирішувати питання про зменшення суми судових витрат на професійну правову допомогу, що підлягають розподілу, з власної ініціативи (аналогічна правова позиція викладена в постанові об'єднаної палати Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 03.10.2019 у справі №922/445/19, від 22.11.2019 у справі №902/347/18, від 22.11.2019 у справі №910/906/18, від 06.12.2019 у справі №910/353/19).

3.35. Як вбачається з матеріалів справи, провадження у цій справі закрито ухвалою від 07.10.2020, а заяву про стягнення з ТОВ "ФК "Арбо Фінанс" витрат на професійну правничу допомогу представником відповідача-1 було подано 12.10.2020, тобто в межах строку, встановленого частиною восьмою статті 129 ГПК України.

3.36. Відповідно до частини третьої статті 130 ГПК України у разі відмови позивача від позову понесені ним витрати відповідачем не відшкодовуються, а витрати відповідача за його заявою стягуються з позивача. Однак якщо позивач не підтримує своїх вимог унаслідок задоволення їх відповідачем після пред'явлення позову, суд за заявою позивача присуджує стягнення понесених ним у справі витрат з відповідача.

3.37. В обґрунтування розміру понесених судових витрат на професійну правничу допомогу відповідачем-1 надано суду першої інстанції:

- договір про надання правничої допомоги від 18.05.2018, що укладений з Адвокатським об'єднанням "Юридична фірма "Онопенко та партнери", за умовами пункту 1.1 якого виконавець зобов'язується здійснити захист, представництво або надати інші види правничої допомоги клієнту на умовах та в порядку, що визначені договором, а клієнт зобов'язується оплатити надання правничої допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання цього договору. Завданням №9 до договору про надання правничої допомоги від 18.05.2018 сторони визначили, що виконавець зобов'язується надати клієнту послуги шляхом здійснення захисту, представництва, надання правових консультацій та роз'яснень, складення документів правового характеру, в тому числі, пред'явлення позовів (зустрічних позовів) про визнання договорів недійсними або їх пунктів, або додатків до договорів недійсними та/або нікчемними, та/або застосування наслідків недійсності договору, а також інших послуг, передбачених пунктом 1.2 договору, з будь-яких питань, що виникають як з усіх разом, так і з кожного окремо: кредитного договору № 01-12, що укладений 23.02.2012 між Публічним акціонерним товариством "Український інноваційний банк" та клієнтом, з усіма додатковими угодами та договорами про внесення змін і доповнень до нього та/або догорів, укладених в забезпечення виконання зобов'язань за кредитним договором № 01-12, зокрема, іпотеки, поруки, тощо; договорів про відступлення прав вимоги за кредитним договором №01-12 та/або догорів, укладених в забезпечення виконання зобов'язань за кредитним договором №01-12, а клієнт зобов'язується оплатити надані виконавцем послуги;

- акт приймання - передачі наданих послуг від 08.08.2019 на суму 69916,83 грн, рахунок-фактуру №4 від 08.08.2019, банківську виписку за 13.08.2019 щодо перерахування суми оплати в розмірі 69916,83 грн;

- акт приймання - передачі наданих послуг від 02.12.2019 на суму 9588,92 грн, рахунок - фактуру №3 від 02.12.2019, банківську виписку за 09.12.2019 щодо перерахування суми оплати в розмірі 9588,92 грн;

- акт приймання - передачі наданих послуг від 05.05.2020 на суму 21579,92 грн, рахунок - фактуру №3 від 05.05.2020, банківську виписку за 14.05.2020 щодо перерахування суми оплати в розмірі 21579,92 грн;

- акт приймання - передачі наданих послуг від 29.05.2020 на суму 28 923,59 грн, рахунок - фактуру №4 від 29.05.2020, банківську виписку за 10.06.2020 щодо перерахування суми оплати в розмірі 28923,84 грн;

- акт приймання - передачі наданих послуг від 03.07.2020 на суму 23103,09, рахунок - фактуру №4 від 03.07.2020, банківську виписку за 10.07.2020 щодо перерахування суми оплати в розмірі 23103,09 грн;

- акт приймання - передачі наданих послуг від 05.08.2020 на суму 25040,25 грн, рахунок - фактуру №4 від 05.08.2020, банківську виписку за 12.08.2020 щодо перерахування суми оплати в розмірі 25040,25 грн;

- детальний опис послуг, наданих Адвокатським об'єднанням "Юридична фірма "Онопенко та партнери" ПрАТ "Оболонь" у справі №910/7586/19 згідно з договором про надання правової допомоги від 18.05.2018, завдання №9 від 12.06.2019, додаткової угоди №1 від 01.07.2019 про внесення змін та доповнень до завдання №9 та актів приймання-передачі наданих послуг від 08.08.2019, 02.12.2019, 05.05.2020, 29.05.2020, 03.07.2020, 05.08.2020, у зв'язку з розглядом позовної заяви ТОВ "ФК "Арбо Фінанс" до ПрАТ "Оболонь" та ТОВ "Бюро Ейнштейн" про солідарне стягнення 111465 096,13 грн.

3.38. Як встановлено судом апеляційної інстанції, позивач був належним чином повідомлений про розгляд цієї заяви судом. Заява була надіслана позивачу відповідачем-1 12.10.2020, що підтверджується описом вкладення у цінний лист та накладною № 0500329106759. Ухвала від 13.10.2020 про призначення заяви до розгляду на 28.10.2020 отримана позивачем 20.10.2020, що підтверджується інформацією щодо поштового відправлення № 0105476137990 з офіційного інтернет-сайту АТ "Укрпошта". Вказана обставина позивачем не заперечувалась.

3.39. Проте, жодних доказів або аргументів на підтвердження завищення адвокатом вартості години роботи та часу для підготовки процесуальних документів позивачем суду надано не було.

3.40. За приписами частини четвертої статті 13 ГПК України кожна сторона несе ризик настання наслідків, пов'язаних з вчиненням чи невчиненням нею процесуальних дій.

3.41. Місцевий господарський суд, дослідивши надані ПрАТ "Оболонь" докази на підтвердження понесення витрат на професійну правничу допомогу у суді першої інстанції, прийнявши до уваги відсутність обґрунтованої заяви позивача про зменшення розміру витрат відповідача-1 на професійну правничу допомогу, та врахувавши сукупність доказів щодо витраченого адвокатом часу на підготовку відзиву, письмових пояснень та матеріалів до судового засідання, участь адвоката у судових засіданнях, характер спірних правовідносин у справі, ціну позову, дійшов висновку, що заявлені відповідачем-1 до стягнення витрати на професійну правничу допомогу в розмірі 103620,46 грн є доказово обґрунтованими та підлягають розподілу.

3.42. При цьому колегія суддів зазначає, що відповідно до укладеної угоди з клієнтом, адвокат виконує обов'язки з представництва інтересів клієнта у суді, а також бере на себе відповідальність здійснювати таке представництво у комплексі, а не за взяту кожен окрему правничу дію, наприклад тільки написати процесуальний документ або суто виступити у судовому засіданні. Саме вчинення комплексу правничих дій забезпечить належну реалізацію прав та обов'язків клієнта для представництва його інтересів.

3.43. У касаційній ТОВ "ФК "Арбо Фінанс" скаргі зазначено, що низка послуг, вказаних ПрАТ "Оболонь" у детальному описі послуг, не підлягають відшкодуванню, оскільки не є правничими послугами, зокрема: проїзд адвоката до суду та очікування судового засідання.

3.44. Так, у частині першій статті 1 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" визначено, що іншими видами правової допомоги - є види адвокатської діяльності з надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правового супроводу діяльності клієнта, складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру, спрямованих на забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів клієнта, недопущення їх порушень, а також на сприяння їх відновленню в разі порушення:

3.45. Представництво - вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні реалізації прав і обов'язків клієнта в цивільному, господарському, адміністративному та конституційному судочинстві, в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами, прав і обов'язків потерпілого під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні.

3.46. Таким чином, беручи на себе обов'язок щодо здійснення представництва інтересів клієнта в суді, адвокат бере на себе відповідальність не лише за якусь одну дію, наприклад написання процесуального документу чи виступ у суді, а бере на себе обов'язок по вчиненню комплексу дій, метою яких є забезпечення реалізації та захисту прав і обов'язків клієнта.

3.47. Отже, участь у судовому засіданні являє собою не формальну присутність на ньому, а підготовку адвоката до цього засідання, витрачений час на дорогу до судового засідання та у зворотному напрямку, його очікування та безпосередня участь у судовому засіданні.

3.48. Такі стадії представництва інтересів у суді, як прибуття на судові засідання та очікування цього засідання є невідворотними та не залежать від волі чи бажання адвоката. При цьому паралельно, вчиняти якісь інші дії на шляху до суду чи під залом судового засідання адвокат не може та витрачає на це свій робочий час.

3.49. З огляду на що колегія суддів вважає, що такі стадії, як прибуття до суду чи іншої установ та очікування є складовими правничої допомоги, які в комплексі з іншими видами правничої допомоги сприяють забезпеченню захисту прав та інтересів клієнта.

3.50. З урахуванням наведеного часу, який адвокат витрачає на дорогу для участі у судовому засіданні, є складовою правничої допомоги і підлягає компенсації нарівні з іншими витратами.

3.51. За таких обставин, висновки судів першої та апеляційної інстанцій про наявність підстав для задоволення заяви ПрАТ "Оболонь" щодо розподілу витрат на професійну правничу допомогу є обґрунтованими та не суперечать висновкам, викладеним у вказаних скажниках справах №922/445/19, №915/237/18, №905/1795/18, №904/3583/19, 922/2685/19 в частині застосування статей 126, 129 ГПК України.

3.52. Доводи скажника про те, що оскаржувані судові рішення суперечать висновку Верховного Суду, викладеному у постанові від 11.02.2021 у справі № 920/39/20, відповідно до якого послуги щодо направлення матеріалів до суду та сторонам, виготовлення копії (оформлення документальних матеріалів) не є юридичними послугами, не потребують спеціальних професійних навичок, не приймаються колегією суддів до уваги, оскільки під час розгляду заяви ПрАТ "Оболонь" щодо відшкодування витрат на професійну правничу допомогу як у суді першої інстанції так і під час апеляційного перегляду справи, позивачем власного розрахунку на спростування обґрунтованості цих витрат надано не було, що відповідає висновкам об'єднаної палати Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду у справах № 922/445/19, № 902/347/18, № 910/906/18, № 910/353/19, а суд касаційної інстанції позбавлений можливості виокремити вартість судових витрат на направлення матеріалів до суду та сторонам, виготовлення копії (оформлення документальних матеріалів), які пов'язані із розглядом справи, із загальної суми витрат, витрачених на підготовку заяв і скарг.

4. Висновки за результатами розгляду касаційної скарги

4.1. Згідно з частинами першою, другою та п'ятою статті 236 ГПК України судові рішення повинно ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним і обґрунтованим. Законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права при дотриманні норм процесуального права. Обґрунтованим є рішення, ухвалене на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні, з наданням оцінки всім аргументам учасників справи.

4.2. Відповідно до пункту 1 частини першої статті 308 ГПК України суд касаційної інстанції за результатами розгляду касаційної скарги має право залишити судові рішення судів першої інстанції та апеляційної інстанції без змін, а скаргу без задоволення.

4.3. Суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення - без змін, якщо судові рішення, переглянуте в передбачених статтею 300 цього Кодексу межах, ухвалено з додержанням норм матеріального і процесуального права (частина перша статті 309 ГПК України).

4.4. Таким чином, перевіривши додаткове рішення та постанову судів попередніх інстанцій в межах вимог та доводів касаційної скарги, встановивши, що відповідні доводи щодо наявності підстав для скасування оскаржуваних судових актів не знайшли свого підтвердження, Верховний Суд дійшов висновку щодо відсутності підстав для її задоволення.

5. Розподіл судових витрат

5.1. З огляду на те, що Верховний Суд залишає касаційну скаргу без задоволення, судовий збір за подання касаційної скарги в порядку статті 129 ГПК України покладається на скажника.

Керуючись статтями 130, 300, 301, 308, 309, 314, 315, 317 ГПК України, Верховний Суд

ПОСТАНОВИВ:

1. Касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю "Фінансова компанія "Арбо Фінанс" залишити без задоволення.

2. Постанову Північного апеляційного господарського суду від 28.01.2021 та додаткове рішення Господарського суду міста Києва від 28.10.2020 у справі №910/7586/19 залишити без змін.

Постанова набирає законної сили з моменту її прийняття, є остаточною і оскарженню не підлягає.

Головуючий

С. В. Бакуліна

Судді

І. В. Булгакова

О. О. Мамалуй